

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»**

ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(14 грудня 2018 року)**

№47

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

14 грудня 2018 року

Вип. 47

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2018

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 47. – 587 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Базалук О.О. – доктор філософських наук, професор

Доброскок І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Автори статей

©Рада молодих учених університету

©ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

УДК 37.015.31:796.011.3:355](477.8)"1920/1930"

Тетяна Дороніна
(Кривий Ріг)

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1920 – 1930-і рр.)

У статті представлено роль фізичного виховання у військовій підготовці учнівської молоді у роки Другої Речі Посполитої на західноукраїнських землях. Визначено основні особливості методики занять із фізичного виховання у досліджуваній період.

Ключові слова: *фізичне виховання, військова підготовка, західноукраїнські землі, Друга Річ Посполита, учнівська молодь.*

The article presents the role of physical education in military training of the school youth in the Second Polish Republic in the 20s of XX century the territory of Western Ukrainian lands. The main features of the method of classes in physical education in the studied period are determined.

Key words: *physical education, military training, Western Ukrainian lands, the Second Polish Republic, school youth.*

Важливою складовою наукового життя в сучасній Україні є історико-педагогічні дослідження, які дозволяють встановити позитивні ідеї минулого та розкрити їх інноваційну сутність у процесі розбудови сучасної системи шкільної освіти. Продовжує залишатися важливою історико-педагогічна проблема фізичного виховання у міжвоєнний період (1920-1930-х рр.) на західноукраїнських землях.

Дослідження аспектів фізичного виховання учнівської молоді у період Другої Речі Посполитої посідає чільне місце в науковому доробку зарубіжних вчених (насамперед польських). Серед вітчизняних розвідок можна виділити праці О. Вацеби [1], О. Винничука [2], А. Щеглова [4]. Однак проблема фізичного виховання під час проходження учнівською молоддю військової підготовки у міжвоєнний період не знайшла достатнього висвітлення у науковій літературі.

Після захоплення західноукраїнських земель Другою Річчю Посполитою у 1919 р., польською владою було розпочато процес впровадження фізичного виховання, як одного із розділів військової підготовки, у польських навчальних закладах. До 1926 р. закладено основні організаційні засади фізичного виховання, яке входило у компетенцію Міністерства військових справ (Ministerstwa Spraw Wojskowych), Міністерства віросповідань і публічної освіти (Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego), а також Міністерства охорони здоров'я (Ministerstwa Zdrowia Publicznego). Остаточний вплив на формування роботи з фізичного виховання здійснив Травневий переворот у 1926 р. у Другій Речі Посполитій.

Політика нової влади визначала фізичне виховання, що здійснювалося у середніх навчальних закладах, згідно навчальної програми військової підготовки учнівської молоді. Відтепер фізичне виховання було важливою частиною військової підготовки, мало військову спрямованість і як самостійний напрям роботи не розглядалося. Окрім окремого навчального предмету, фізичне виховання було присутнє як окремий розділ у навчальній програмі з військової підготовки. У методичних вказівках зазначалося, що в усіх випадках фізичне виховання виступало невід'ємною складовою військової підготовки учнівської молоді, оскільки його впровадження дозволяло набути учнівству фізичної загартованості, що необхідна для оволодіння зброї та військової техніки, перенесення організмом фізичних навантажень, нервово-психологічних напружень, несприятливих чинників бойової діяльності. Наголошувалося, що завдяки проведенню фізичної підготовки, дозволялося пропагувати культ здорового способу життя, здійснювати загартування організму, який

повинен бути готовим до складних перенавантажень у можливих майбутніх військових конфліктах.

Однак, як зазначалося, у сільській місцевості західноукраїнських земель, де переважало населення регіону, фізичне виховання здійснювалось на вкрай низькому рівні: «Слабкість військової підготовки, а саме одного із важливих її компонентів – фізичного виховання на селі, полягає в тому, що село не створило власних форм організації такого навчання. Для цього у селах немає часу, інтеграція досвіду такої роботи з міст неможлива через відсутність відповідних умов» [5, с. 9].

З цим твердження можна частково згодитися. Однак після створення Державного управління фізичного виховання і військової підготовки (ДУФВіВП) у 1927 р., практика з фізичного виховання почала удосконалюватись.

У доповіді ДУФВіВП про діяльність польських парамілітарних організацій з військової підготовки та фізичного виховання учнівської молоді на території західноукраїнських земель 1928–1929 н. р. зазначалося, що: «для більшості молоді регіону, що проживає у селах, необхідно робити основний акцент на гімнастику, відповідні військово-польові ігри та забави, елементи легкої атлетики. Організацією фізичного виховання займаються лише повітові коменданти військової підготовки, які це роблять у межах військової підготовки молоді, тому вони є першими та єдиними у цій справі» [6, с. 9].

Аналізуючи зміст теоретико-методичних ґрунтовних праць міжвоєнної доби, зауважимо, що фізичне виховання дослідженої доби ще не знало принципи індивідуального та особистісного підходів, широкого використання засобів та форм фізичного вдосконалення, а також оздоровчої спрямованості. Під час проходження військової підготовки у школах старшокласниками, на фізичне виховання покладалися завдання допомогти їм досягнути до повноліття високий рівень фізичної підготовленості, який забезпечував би їм швидку адаптацію до служби у Війську Польському. Для цього, у Другій Речі Посполитій було створено широку мережу навчальних і позашкільних навчальних закладів із залученням польських напіввійськових громадських товариств та організацій, які здійснювали фізичне виховання у межах військової підготовки учнівської молоді (це насамперед Сокіл (Sokół), СПХ (ZHP), Стрілецький Союз (Związek Strzelecki) тощо).

До основних особливостей методики занять із фізичного виховання у межах військової підготовки, у досліджувану добу, слід віднести: *роздільні заняття (для учнів та учениць), надмірне використання групових та міжіндивідуальних змагань, впровадження військово-польових ігор, практичне виконання фізичних вправ відповідно до керівних наказів, положень та статутів Війська Польського.*

Говорячи про роздільні заняття, необхідно наголосити, що така організація навчально-виховної роботи визначалася, перш за все, відмінними підходами з призначення військової підготовки для учнівської молоді (високий рівень фізичної підготовленості для служби у війську в юнаків та розвиток фізичних якостей у дівчат для можливої служби у допоміжних військових підрозділах). У ході військової підготовки в середніх школах, практика фізичного виховання учениць запозичувалась із занять із фізичного виховання учнів, а також з практики підготовки курсантського складу у військових освітніх закладах.

Однак аналіз джерел свідчить, що дослідники міжвоєнної доби вже розуміли відмінність в анатоμο-фізіологічних та психологічних особливостях дівчат та хлопців та наголошували на необхідності розробки окремих нормативів та вимог.

Широке застосування тілесних вправ, маршів, сходжень, стрибків, вправ з підняття важелів, ручної боротьби та кидків дозволяло здійснювати попередження недостатнього рівня рухової активності, низького рівня здоров'я, фізичної підготовленості, високого рівня тривожності, невпевненості поведінки в екстремальних та надзвичайних ситуаціях [3, с. 29].

Під час проведення спортивних ігор у рамках військової підготовки (наприклад, «знамено», «палант» (польський бейсбол), «волейбол» тощо) учениці розподілялись педагогом на спеціальні міні-групи із «капітаном» команди (термін – 1 місяць, опісля групи

створювались заново). Зміст цих ігор також визначався вимогами військової підготовки. Рівень фізичної підготовленості записувався у спеціальних справах учениць, де зазначалося проходження ученицями курсів із військової підготовки.

Таким чином, можна стверджувати, що фізичне виховання, як важливий розділ військової підготовки учнівської молоді у Другій Речі Посполитій, мало військову спрямованість.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вацеба О. Нариси з історії Західно-українського спортивного руху. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. 232 с.
2. Винничук О. Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури. Тернопіль : Астон, 2001. 404 с.
3. Івашковський В. В. Військово-патріотичне виховання школярів як соціально-психологічна проблема // Фізичне виховання в рідній школі : науково-методичний журнал. 2015. № 1, С. 28-30.
4. Щеглов А. Ю. Створення й діяльність "Львівського комітету фізичного виховання та військової підготовки" у Другій Речі Посполитій (1927–1939) // Військово-науковий вісник. 2016. Вип. 26. С. 234-249.
5. Wychowania fizycznym na wsi – uwag kilka. „Wici”. 1934. Nr 14–15. S. 9.
6. Trzecie plenarne posiedzenie Rady Naukowej Wychowania Fizycznego. Warszawa, 1929. S. 9.

УДК 37.017.7.-055.25/053.6(410)

Надія Дубова, Ірина Клеона, Ярослав Крупський
(Вінниця)

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНОГО ДОСВІДУ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УКРАЇНІ

У статті розглядається проблема інституалізації гендерно-освітніх механізмів у освітніх закладах Великої Британії, США та України. Досліджуючи проблему реалізації гендерного підходу на загальноосвітньому рівні ми розглядаємо три об'єкти: педагогічну науку, професійну освіту і педагогічну практику.

Ключові слова: *гендер, гендерні підходи, система освіти, гендерна самосвідомість, гендерна проблематика, досвід зарубіжних країн.*

The article deals with the problem of institutionalization of gender-educational mechanisms in educational institutions of Great Britain, the USA and Ukraine. By examining the problem of implementing a gender approach at the general level, we consider three objects: pedagogical science, vocational education and pedagogical practice. As part of this approach, the United States and the United Kingdom are developing programs and methods for teaching a gendered approach to teachers. The teaching of the gender aspects of teaching history and the foundations of law in high school is taught by university professors.

Key words: *gender, gender approaches, education system, gender identity, gender perspective, experience of foreign countries.*

Дослідження гендерних проблем та ознайомлення з досвідом зарубіжних країн дозволило сформулювати власне бачення подальшої інституалізації гендерно-освітніх механізмів в освітньому процесі України. У сучасній системі освіти є думка, яка, з одного боку, враховує відмінності між статями, а з іншого, - базується на гіпотезі, згідно з якою